

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Praze rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Věry Šimůnkové a soudců Mgr. Ing. Petra Šuránka a Mgr. Jana Čížka ve věci

žalobce: **L. K.**
toho času X

proti

žalované: **Vězeňská služba České republiky, Věznice Jiřice**
se sídlem Ruská cesta 404, 282 22 Jiřice

v řízení o žalobě na ochranu před nezákonným zásahem žalované

takto:

- I. Zásah žalované, spočívající ve zbavení žalobce dispozičního práva k polovině přijatých peněžních prostředků dne 27. 8. 2019 na tzv. podúctu rezerva „R“, byl nezákonný.
- II. Žalované se zakazuje, aby zbavovala žalobce dispozičního práva k polovině pro něj přijatých peněžních prostředků od okamžiku jejich přijetí, ledaže k tomu žalovanou opravňuje provádění nařízeného výkonu rozhodnutí či exekuce nebo již vykonatelné rozhodnutí ředitele věznice, na základě něž zákon opravňuje provést srážku i bez nařízení výkonu rozhodnutí či exekuce; tím není dotčena povinnost žalované neprovést dispozici žalobce odporující omezením stanoveným v § 25 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- III. Žalovaná je povinna zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení ve lhůtě 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku částku 83 Kč.

Odůvodnění:

1. Žalobce se žalobou podle části třetí, hlavy druhé, dílu třetího zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), odeslanou dne 2. 9. 2019, domáhal ochrany před nezákonným zásahem žalované spatřovaným ve zbavení

dispozičního práva k polovině peněz přijatých dne 28. 8. 2019 na tzv. podúčtu rezerva „R“.

2. Žalobce uvedl, že vykonává trest odnětí svobody ve V. J. V evidenci věznice má pohledávky spojené s trestním řízením v celkové výši 192 173 Kč. Dne 28. 8. 2019 mu byla do věznice zaslána částka 2 401 Kč, jejíž přijetí stvrdil svým podpisem a jež byla převedena na jeho účet zřízený a vedený žalovanou ve smyslu § 25 odst. 1 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o výkonu trestu“). Žalovaná přijaté peněžní prostředky rozdělila na dvě poloviny. Jednu polovinu (1 201 Kč) převedla žalobci na tzv. podúčet osobní „O“, z nějž mohl žalobce tuto částku ihned spotřebovat k úhradě za poskytnuté zdravotní služby nehrazené z veřejného zdravotního pojištění a k nákupu věcí osobní potřeby. Druhou polovinu (1 200 Kč) však žalovaná žalobci převedla na tzv. podúčet rezerva „R“ a odebrala k ní žalobci dispoziční právo na podkladě interního předpisu – nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 14/2018, kterým se stanoví postup při rozúčtování pracovní odměny vězněných osob a postup při správě a evidenci jejich pracovních prostředků (dále jen „NGŘ“).
3. Podle § 16 odst. 5 NGŘ se totiž peníze na podúčtu „R“ ponechají do doby rozúčtování pracovní odměny, a pokud z této pracovní odměny nebude zcela uhrazena povinnost k úhradě nákladů výkonu trestu, uhradí se z podúčtu „R“ zbývající část této povinnosti a teprve zůstatek finančních prostředků se převádí z podúčtu „R“ na podúčet exekuce „E“. Podle § 9 odst. 1 NGŘ se přitom pracovní odměna rozúčtovává ke čtrnáctému dni kalendářního měsíce (nebo nejbližšímu předcházejícímu pracovnímu dni) následujícího po měsíci, za nějž je odměna vyplácena. Rozhodnutí o povinnosti hradit náklady výkonu trestu vydává podle § 29 odst. 3 NGŘ odsouzenému, který je poživitelem důchodové dávky, ředitel věznice vždy za každý předcházející celý měsíc zpravidla při rozúčtování pracovní odměny.
4. Žalovaná tak s ohledem na znění NGŘ blokuje polovinu přijatých peněžních prostředků žalobce na podúčtu „R“ až do čtrnáctého dne měsíce následujícího po přijetí peněz, aniž by věděla, zda toho dne ředitel věznice žalobci uloží povinnost hradit náklady výkonu trestu a v jaké výši (není-li od této povinnosti žalobce osvobozen podle § 35 odst. 2 zákona o výkonu trestu). Blokuje je tak pro dosud neexistující pohledávku, a to cíleně, aby žalobce tyto prostředky nevyužil podle své volby k úhradě pohledávek uvedených v § 25 odst. 4 zákona o výkonu trestu dříve, než bude žalovaná moci srazit peněžní prostředky na úhradu nákladů výkonu trestu. Žalobce totiž do okamžiku oznámení rozhodnutí o povinnosti uhradit náklady výkonu trestu takovou povinnost nemá, jak potvrdil i Nejvyšší správní soud v rozsudcích ze dne 22. 11. 2018, č. j. 1 As 200/2018-26, a ze dne 5. 12. 2018, č. j. 1 As 201/2018-23. Přitom jak ze znění § 25 odst. 4 zákona o výkonu trestu, tak i z nálezu Ústavního soudu ze dne 6. 4. 2017, sp. zn. IV. ÚS 1351/16, vyplývá, že žalobce může od okamžiku přijetí peněz disponovat s oběma polovinami těchto peněžních prostředků, byť k rozdílným účelům.
5. Žalobce tedy namítá, že žalované nepřísluší oprávnění jej zbavit tohoto dispozičního práva, a že se tak jedná o nezákonný zásah z její strany, jímž je přímo zasaženo do žalobcova práva na pokojné užívání majetku garantovaného čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, vyhlášeného pod č. 209/1992 Sb. (dále jen „Dodatkový protokol“). Navrhuje proto, aby soud určil, že zásah žalované, spočívající ve zbavení žalobce dispozičního práva k polovině přijatých peněžních prostředků dne 28. 8. 2019 na tzv. podúčtu rezerva „R“, byl nezákonný. Vedle toho pak žalobce požaduje, aby

soud žalované zakázal pokračovat v nezákonném zásahu spočívajícím ve zbavování žalobce dispozičního práva k polovině přijatých peněžních prostředků na tzv. podúctu rezerva „R“ od okamžiku přijetí peněz a aby žalované uložil zaplatit žalobci náklady řízení paušální částkou.

6. Žalovaná ve vyjádření k žalobě oproti tomu namítá, že čl. 1 Dodatkového protokolu připouští zabavení majetku či omezení práva jej užívat ve veřejném zájmu a za podmínek platných právních předpisů, přičemž umožňuje státům upravit užívání majetku v souladu s obecným zájmem a upravit placení daní a jiných poplatků nebo pokut. Náklady výkonu trestu přitom jsou typově jiným poplatkem zmíněným v čl. 1 Dodatkového protokolu a jejich placení je ve veřejném zájmu, jelikož jsou příjmem státního rozpočtu, k jehož výběru je pověřena Vězeňská služba jako organizační složka státu. Příjem státního rozpočtu pak s sebou podle žalované vždy nese atribut nejvyšší priority, nejvyššího veřejného zájmu a požadavku na co nejvyšší efektivnost a hospodárnost. Žalobce přitom byl na základě § 35 zákona o výkonu trestu a za podmínek stanovených ve vyhlášce č. 10/2000 Sb., o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů, ve znění vyhlášky č. 362/2017 Sb. (dále jen „prováděcí vyhláška“) povinen se podrobit omezení práva užívat vlastní majetek a nést povinnost k úhradě nákladů výkonu trestu, poněvadž nesplňuje podmínky § 35 odst. 2 zákona o výkonu trestu pro osvobození od této povinnosti.
7. Domněnka žalobce s odkazem na nález Ústavního soudu ze dne 6. 4. 2017, sp. zn. IV. ÚS 1351/16, že může od okamžiku přijetí peněžních prostředků s nimi volně disponovat, je podle žalované zcela mylná, neboť v důsledku existujících závazků žalobce spojených s trestním řízením podle § 25 odst. 4 zákona o výkonu trestu s oběma polovinami prostředků disponovat nemůže, což nepopírá ani Ústavní soud. Ten pouze konstatuje, že pokud byly z poloviny této částky, s níž odsouzený může disponovat (byť nikoliv volně), strhávány srážky, došlo k nezákonnému zásahu. K tomu ale v případě žalobce nedošlo, neboť částka 1 201 Kč byla žalobci záúčtována na podúčet „O“ a žalobce ji volně využil ke svým nákupům podle § 23 zákona o výkonu trestu. Ústavní soud také uvedl, že *„[z]ásah do práva na pokojné užívání majetku může být ospravedlněn, prokáže-li se, že byl proveden ve veřejném zájmu“ a „za podmínek, které stanoví zákon“*. Kromě toho *každé zasahování musí splňovat i kritérium přiměřenosti, což vyžaduje posoudit, zda zásah zajišťoval „spravedlivou rovnováhu“ mezi požadavky obecného zájmu společnosti a požadavky ochrany základních práv jednotlivce, přičemž požadovaná rovnováha nebude dána, pokud dotčená osoba nese zvláštní a nadměrné břemeno.* Žalovaná přitom zastává názor, že zásah byl učiněn ve veřejném zájmu, protože je účetní jednotkou a současně organizační složkou státu a jako taková byla povinna podle § 45 odst. 2 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění zákona č. 92/2018 Sb. (dále jen „rozpočtová pravidla“) dbát, aby dosahovala příjmů stanovených rozpočtem a plnila určené úkoly nejhospodárnějším způsobem. Zásah přitom byl učiněn za podmínek, které stanoví zákon o výkonu trestu. Zároveň bylo podle žalované naplněno i kritérium přiměřenosti, protože zájem společnosti na tom, aby se odsouzení spravedlivě podíleli alespoň v minimální možné míře na nesení vysokých nákladů výkonu trestu, které jsou jinak plně hrazeny z veřejných rozpočtů, je jistě mnohonásobně vyšší a legitimnější, nežli ochrana pokojného užívání majetku žalobcem. Žalobce navíc tohoto práva ani nebyl zbaven, ale byl v něm jen dočasně omezen, a to v tak malé míře, že lze naprosto vyloučit, že by v důsledku toho nesl zvláštní a nadměrné břemeno. Žalobce totiž stále mohl užívat

své finanční prostředky v uspokojivé míře pro své osobní účely. Žalobcem navrhované omezení by mu pouze umožnilo se vyhnout povinnosti nést náklady výkonu trestu, k čemuž zjevně směřuje jeho argumentace v žalobě.

8. Pokud jde o zmiňované rozsudky Nejvyššího správního soudu, ty podle žalované nejsou relevantní, neboť žalovaná finanční prostředky žalobce použila k úhradě nákladů výkonu trestu podle § 35 odst. 1 zákona o výkonu trestu až poté, co bylo žalobci oznámeno rozhodnutí jejího ředitele o povinnosti uhradit náklady výkonu trestu, čímž byla splněna dikce § 76 odst. 2 zákona o výkonu trestu. Žalobce sice proti tomuto rozhodnutí mohl podat stížnost podle § 9 odst. 2 prováděcí vyhlášky, ta však neměla odkladný účinek a rozhodnutí ředitele věznice bylo vykonatelné již okamžikem jeho oznámení žalobci. Kromě toho, Nejvyšší správní soud se ve zmiňovaných rozsudcích zabýval sražením finančních prostředků, zatímco v žalobě jde pouze o omezení dispozice s finančními prostředky. Skutečnost, že žalovaná umožnila žalobci disponovat s jednou polovinou finančních prostředků, jež mu byly zaslány do výkonu trestu odnětí svobody, nelze považovat za nezákonný zásah do základního práva žalobce na ochranu vlastnického práva. Žalovaná zdůrazňuje, že jednala a nadále jedná ve veřejném zájmu, za podmínek stanovených zákonem a za dodržení nejpřísnějších kritérií testu proporcionality, jelikož její jednání je ve spravedlivé rovnováze mezi obecným zájmem společnosti a zásahem do práva žalobce. Navrhla proto zamítnutí žaloby s tím, že k nezákonnému zásahu nedošlo.
9. Žalobce v replice uvedl, že obrana žalované je postavena zčásti na chybné a zčásti na irelevantní právní argumentaci. Na stěžejní otázku, kdy vzniká odsouzenému povinnost hradit náklady výkonu trestu, odpověděl Nejvyšší správní soud v odst. 18 rozsudku ze dne 5. 12. 2018, č. j. 1 As 201/2018-23, tak, že dokud není vydáno rozhodnutí ředitele věznice o povinnosti žalobce hradit náklady výkonu trestu, žalobce tuto povinnost nemá a žalované nepřísluší pro neexistující povinnost zbavit žalobce dispozičního práva k polovině přijatých peněz, a to ani v podobě předběžného opatření či dočasně (jak to žalovaná nazývá). Předepsanou částku je možné srazit, jakmile je rozhodnutí ředitele věznice doručeno žalobci, a předtím je možné ji zablokovat, ale jen za podmínky, že je již rozhodnutí ředitele věznice vydáno.
10. Také na druhou stěžejní otázku, zda může žalobce disponovat s polovinou peněz, která není určena k úhradě nákupu a zdravotních služeb nehrazených z veřejného zdravotního pojištění, již Nejvyšší správní soud ve shora zmíněných rozsudcích odpověděl v bodě 23, a to tak, že žalobce může do doby oznámení rozhodnutí ředitele věznice celou polovinu peněz užít na úhradu pohledávek uvedených v § 25 odst. 4 zákona o výkonu trestu a může si vybrat, který z tam uvedených závazků (pohledávek vůči odsouzenému) uspokojí. Žalobce tak podle Nejvyššího správního soudu je omezen ve svém dispozičním právu, není jej však zbaven, a to ani dočasně, jak se snaží žalovaná tvrdit, aby „legalizovala“ svůj nezákonný zásah. Žalovaná přímo zasahuje do dispozičního práva žalobce, a proto je žaloba podána oprávněně.
11. Z obsahu předloženého správního spisu soud zjistil, že dne 27. 8. 2019 byla žalobci zaslána bankovním převodem částka 2 401 Kč. Jedná se o částku, jež je mu pravidelně, zpravidla jednou za měsíc, posílána od února 2019, přičemž koncem ledna 2019 se jednalo o částku 2 494 Kč a v červnu 2019 žalobce obdržel hned dvě platby (12. 6. 2019 obdržel navíc 2 400 Kč). Dne 27. 8. 2019 byla žalobci částka 1 201 Kč připsána na podúčet „O“ a částka 1 200 Kč na podúčet „R“. Podle poznámky činily ke dni 19. 9. 2019 pohledávky vůči žalobci za trestné činy částku 192 173 Kč. Dne 30. 8. 2019 byla žalobci zaúčtována k tíži

podkonta „O“ částka 1 200 Kč, kterou vyčerpal za účelem nákupu; obdobně byla vyčerpána polovina každé z přijatých plateb i v předchozích obdobích (údaje před rokem 2019 nejsou v předložených listinách zaznamenány). Ke dni 29. 9. 2019 bylo u žalobce, který je ve výkonu trestu od 1. 1. 2010 s předpokládaným propuštěním z výkonu trestu dne 1. 1. 2033, evidováno celkem šest exekučně vymáhaných závazků vůči oprávněným v podobě různých soudů evidovaných (až na jednu výjimku) podle spisových značek trestních řízení s celkovým zůstatkem ve výši 192 558 Kč a jeden exekučně vymáhaný závazek vůči fyzické osobě se zůstatkem ve výši 232 424 Kč. Žalobce byl v minulosti pracovně zařazen jen v letech 2011 až 2013.

12. Rozhodnutím ředitele žalované ze dne 13. 9. 2019, jež žalobce převzal dne 17. 9. 2019, bylo žalobci uloženo na základě § 35 odst. 1 zákona o výkonu trestu uhradit náklady výkonu trestu odnětí svobody za období srpna 2019 v částce 960 Kč, a to s odkazem na § 8 odst. 2 prováděcí vyhlášky jako 40 % celkové částky přijaté žalobcem v předcházejícím měsíci na účet v úschově věznice (maximálně do výše 1 500 Kč). V odůvodnění bylo též zmíněno, že celá vyměřená částka bude uhrazena srážkou z přijatých peněz.
13. Soud se nejprve zabýval tím, zda je žaloba přípustná. V tomto směru přitom shledal, že jsou splněny všechny procesní podmínky, neboť žalobce může být podle svého tvrzení popisovaným jednáním žalované dotčen, proti tomuto jednání nemá žádný jiný prostředek ochrany, jež by mohl ve vztahu ke správnímu orgánu vyčerpat před podáním žaloby, a popsané jednání ani nemá formu, jíž by se žalobce mohl bránit jiným žalobním typem. Žaloba je navíc včasná, neboť od data 28. 8. 2019, kdy mělo dojít k postupu, jež žalobce označuje za nezákonný, neuplynuly v den odeslání žaloby ještě dva měsíce, takže je vyloučeno, že by subjektivní dvouměsíční lhůta uvedená v § 84 odst. 1 s. ř. s. mohla před podáním žaloby marně uplynout. Proto se soud zabýval žalobou věcně a dospěl přitom k závěru, že je důvodná. Soud rozhodoval podle § 51 odst. 1 s. ř. s. bez nařízení jednání, neboť oba účastníci s tímto postupem výslovně souhlasili a ve věci nebylo nutné provádět dokazování.
14. Mezi účastníky je nesporné, že žalovaná částku (2 401 Kč) zaslanou žalobci předchozího dne rozdělila na dvě poloviny a ode dne 28. 8. 2019 ve vztahu k jedné z nich (1 200 Kč) dočasně zcela omezila jeho dispoziční právo, když ji zaúčtovala na podúčet rezerv „R“ a ponechala na něm do okamžiku, kdy z těchto prostředků mohla strhnout částku nákladů výkonu trestu za měsíc srpen 2019, která byla žalobci uložena rozhodnutím ředitele žalované, jež bylo podle obsahu předloženého správního spisu vydáno dne 13. 9. 2019 a oznámeno žalobci dne 17. 9. 2019. Zatímco žalobce takový postup považuje za nezákonný, žalovaná jej považuje za plně odpovídající ústavnímu pořádku, vycházející ze zákona a zcela proporcionální z hlediska vyvážení veřejného zájmu na financování nákladů na výkon trestu odnětí svobody s vlastnickým právem žalobce.
15. V dané souvislosti soud považuje za potřebné předeslat, že pro posouzení věci není ani tak významné posouzení proporcionality zásahu do vlastnického práva, jako spíše otázka, zda žalovaná měla pro svůj postup vůbec nějakou oporu v platné právní úpravě. Soud totiž nepochybuje o tom, že omezení vlastnického práva odsouzených za účelem zajištění jejich částečného příspěví na úhradu nákladů státu spojených s výkonem trestu odnětí svobody, obzvláště jde-li o nyní rozporované dočasné pozastavení i jinak limitované dispozice odsouzeného jen s částí jeho příjmu, je z hlediska ústavního pořádku obecně vzato legitimní, ve veřejném zájmu a odpovídá výjimkám, za nichž lze právo užívat majetek v souladu s čl. 1 Dodatkového protokolu omezit. V testu proporcionality ve vztahu

k vlastnickému právu odsouzeného by za daných okolností zjevně obstálo. Jinou otázkou je, za jakých podmínek může obstát též z hlediska přiměřenosti zásahu do vlastnického práva jiných věřitelů žalobce, kteří jsou takovým postupem žalované „předbírání“ (srov. analogicky nález Ústavního soudu ze dne 9. 12. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 48/06), to však není předmětem nyní podané žaloby.

16. Podmínkou omezení vlastnického práva podle čl. 11 Listiny základních práv a svobod vyhlášené usnesením předsednictva České národní rady pod č. 2/1993 Sb. (dále jen „Listina“), ale i čl. 1 Dodatkového protokolu je právě skutečnost, že toto omezení bylo stanoveno zákonem. Není-li takové zákonné úpravy, pak vlastnické právo stát omezit nemůže, i kdyby jinak taková právní úprava byla z ústavního hlediska myslitelná. V tomto ohledu je nutno poukázat též na ustanovení čl. 2 odst. 2 Listiny (a prakticky shodné ustanovení čl. 2 odst. 3 Ústavy), podle něž lze státní moc uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví. Omezení vlastnického práva, a to i věznů, tak musí stanovit zákon, a teprve podrobnosti zákonem nastaveného omezení může stanovit prováděcí právní předpis.
17. Žalobce přitom s odkazem na judikaturu Ústavního soudu a Nejvyššího správního soudu právě dovozuje, že žalovaná postrádala pro spornou restrikcí jeho vlastnického práva zákonný základ, a že právě proto byl její zásah nezákonný. Proto se musí soud zabývat primárně právě touto otázkou. Žalovaná přitom v textu vyjádření k žalobě poukazuje na ustanovení § 45 odst. 2 rozpočtových pravidel. Podle tohoto ustanovení je organizační složka státu povinna dbát, aby dosahovala příjmů stanovených rozpočtem a plnila určené úkoly nejehospodárnějším způsobem. Prostředky, kterými disponuje, může používat na krytí nezbytných potřeb a na opatření zakládající se na právních předpisech. Prostředky může čerpat jen do výše závazných ukazatelů stanovených jí zákonem o státním rozpočtu nebo správcem kapitoly v rámci rozpočtu kapitoly a v souladu s věcným plněním, nestanoví-li tento zákon jinak (§ 24, § 25 a § 47).
18. K tomu musí soud uvést, že ustanovení § 45 odst. 2 rozpočtových pravidel nezakotvuje ve prospěch státu žádné oprávnění zasahovat do vlastnického práva jiných osob. Jedná se pouze o organizační normu stanovící pravidla, podle nichž se má stát jednajícím prostřednictvím své organizační složky chovat při výkonu svého vlastnického práva, tj. z pozice vlastníka. Toto ustanovení proto nelze vykládat z hlediska zásady legální licence zakotvené v čl. 2 odst. 2 Listiny tak, že by rozšiřovalo manévrovací prostor státu v tom, jak může zasahovat do vlastnických práv jiných osob, ale spíše jen jako omezení jeho vlastního manévrovacího prostoru v těch případech, kdy jen vykonává své vlastnické právo, a výjimečně se tedy pohybuje v režimu čl. 2 odst. 3 Listiny obdobně jako soukromoprávní subjekt. Zákonné ustanovení, které opravňuje stát prostřednictvím žalované omezovat výkon vlastnického práva odsouzených, je tedy nutné hledat jinde. Soud přitom musí dát žalobci za pravdu, že spornou otázkou se již správní soudy zabývaly.
19. Podle § 27 odst. 1 a 2 zákona o výkonu trestu jsou odsouzení po dobu výkonu trestu povinni podrobit se omezením některých práv a svobod, jejichž výkon by byl v rozporu s účelem výkonu trestu nebo která nemohou být vzhledem k výkonu trestu uplatněna; z těchto důvodů jsou omezena práva a svobody na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí, svobodu pohybu a pobytu, zachování listovního tajemství a tajemství jiných písemností, záznamů a zpráv a právo svobodné volby povolání.

20. Skutečnost, že omezení vlastnického práva není v § 27 zákona o výkonu trestu uvedeno, neznamená, že by výkon vlastnického práva omezen nebyl. Znamená to jen to, že hranice jeho omezení je třeba odvodit z jiných, výslovně toto omezení stanovících ustanovení zákona, přičemž ale nelze dovozovat v souladu s čl. 4 odst. 4 Listiny širší rozsah těchto omezení jen proto, že zachovaný rozsah vlastnického práva by nemusel (v důsledku nedokonalosti zákonné úpravy) zcela vyhovovat poměrům a potřebám výkonu trestu ve smyslu § 27 odst. 1 zákona o výkonu trestu. Je úkolem zákonodárce, aby limity výkonu vlastnického práva vězňů nastavil potřebným způsobem, a případné nedostatky takového řešení nelze dohánět rozšířením zákonem stanovených limitů prováděcí vyhláškou ani rozšiřujícím výkladem omezení ústavně garantovaného vlastnického práva v rozporu s čl. 4 odst. 4 Listiny, a to ani formou interní instrukce či jiného aktu metodického vedení v rámci Vězeňské služby České republiky.
21. Podle § 25 odst. 1 věty první až třetí zákona o výkonu trestu, pokud byly odsouzenému do věznice zaslány peníze, převedou se na jeho účet zřízený a vedený věznicí a odsouzený se o tom vyrozumí. Odsouzený nesmí mít u sebe během výkonu trestu finanční hotovost. Peníze zaslané odsouzenému výslovně na úhradu nákladů na zdravotní služby nehrazené z veřejného zdravotního pojištění, na úhradu regulačních poplatků a na nákup léčivých přípravků, potravin pro zvláštní lékařské účely a zdravotnických prostředků musí být uloženy na zvláštní účet, z něhož lze čerpat peníze pouze na úhradu uvedených nákladů.
22. Podle § 25 odst. 4 zákona o výkonu trestu, neuhradí-li odsouzený rozsudkem stanovenou škodu nebo nemajetkovou újmu způsobenou trestným činem, pro který se nachází ve výkonu trestu, pohledávky spojené s trestním řízením, pohledávky vzniklé v souvislosti s poskytnutím nebo zajištěním zdravotních služeb a úhrady regulačních poplatků a doplateků nad rámec veřejného zdravotního pojištění, soudní a správní poplatky a škodu nebo nemajetkovou újmu, kterou způsobil Vězeňské službě během výkonu trestu, může k úhradě za poskytnuté zdravotní služby nehrazené z veřejného zdravotního pojištění a nákupu podle § 23 použít pouze polovinu peněžních prostředků podle odstavce 1 věty první a zbývající část peněžních prostředků může použít jen na úhradu těchto pohledávek; to neplatí pro peníze výslovně zaslané na úhradu nákladů uvedených v odstavci 1 věty třetí.
23. Shora citovanými ustanoveními zákona o výkonu trestu je odsouzený omezen na dispoziční právu k peněžním prostředkům. Je mu zcela zakázáno držení hotovosti a odsouzený tak smí využívat výlučně bezhotovostního platebního styku. Pokud jsou odsouzenému zaslány peněžní prostředky do věznice (a on je přijme), musí mu být uloženy na účtu žalované, která pro každého odsouzeného za tím účelem bezplatně a bezúročně vede účet. Své peněžní prostředky může odsouzený podle své úvahy primárně použít k nákupům ve věznici a k úhradě zdravotní péče nehrazené z povinného zdravotního pojištění (dále jen „nehrazená péče“). Vedle toho je ovšem povinen hradit i již splatné závazky, které mu vznikly jak v době minulé (zpravidla ještě před započatím výkonu trestu), tak i v průběhu výkonu trestu. Dokud není pro tyto závazky nařízen výkon rozhodnutí, je uskutečnění jejich úhrady zpravidla na úvaze odsouzeného. Aby byl k jejich dobrovolné úhradě v souladu se svými zákonnými povinnostmi motivován, omezil zákonodárce dispoziční právo odsouzeného dále v ustanovení § 25 odst. 4 zákona o výkonu trestu tím, že je-li zjištěno, že odsouzený dosud neuhradil zde taxativně vypočtené závazky, rozdělí mu věznice přijaté peněžní prostředky (resp. jejich zůstatek po předchozím provedení exekučních srážek) na dvě poloviny a nákup a úhradu nehrazené péče mu umožní jen z jedné poloviny přijaté částky. Z druhé poloviny je odsouzenému

umožněno hradit jen v § 25 odst. 4 zákona o výkonu trestu vyjmenované závazky (příčemž za ně je třeba považovat v souladu se závěry vyslovenými v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2017, sp. zn. 21 Cdo 5159/2017, i soudní či správní poplatky související s řízeními vyvolanými odsouzeným, který v tomto směru nesmí být omezován, jak dokládá např. ustanovení § 17 odst. 3 zákona o výkonu trestu). Nad rámec tohoto účelového určení využitelnosti jedné poloviny přijatých peněžních prostředků na úhradu jen takto vyjmenovaných závazků však již odsouzený není zákonem o výkonu trestu dále omezován v jeho dispoziční složce vlastnického práva. Je tedy na něm, který z případného většího počtu takových závazků uhradí, a dokonce je na něm, zda se vůbec takové závazky rozhodne uhradit, či nikoliv. V tomto směru není omezen o nic více, než jakýkoliv jiný dlužník, který má jeden či více splatných závazků. Rozhodne-li se určitý závazek nehradit, popř. rozhodne-li se upřednostnit některého z věřitelů, zpravidla tím poruší právní předpisy, a někdy tím může dokonce spáchat trestný čin, nicméně zákon o výkonu trestu jej v dispoziční složce jeho vlastnického práva v tomto směru více neomezuje. Nestanoví, že takto oddělená polovina přijatých prostředků bude k úhradě vyjmenovaných závazků užita nuceně bez ohledu na vůli odsouzeného.

24. Jinak je tomu přirozeně v případě realizace nuceného výkonu rozhodnutí, který je žalovaná povinna provádět na základě exekučního příkazu bez ohledu na vůli odsouzeného jako jakýkoliv jiný poskytovatel platebních služeb s přihlédnutím k případným odlišnostem, jež by v tomto směru stanovil zákon o výkonu trestu (to nepřímě potvrzuje i žalobcem zmiňovaný náleze Ústavního soudu ze dne 6. 4. 2017, sp. zn. IV. ÚS 1351/16, ve svém odst. 67).
25. Zákon o výkonu trestu nad rámec nuceného výkonu rozhodnutí plynoucího z jiných právních předpisů navíc umožňuje žalované strhnout z peněžních prostředků odsouzeného i bez nařízení exekuce některé další částky.
26. Podle § 35 odst. 1 zákona o výkonu trestu je odsouzený povinen hradit náklady výkonu trestu. Nelze-li tyto náklady srazit z odměny za práci, může věznice k jejich úhradě použít peněžní prostředky, které má odsouzený uloženy ve věznici. Výši nákladů výkonu trestu a podrobnosti její úhrady stanoví ministerstvo vyhláškou.
27. Podle § 36 odst. 4 zákona o výkonu trestu se výkon rozhodnutí podle odstavce 1 (tj. rozhodnutí ředitele věznice o uložení povinnosti odsouzeného uhradit náklady na odeslání nepředaných věcí nebo balíčku, náklady na nehrazenou péči a na regulační poplatky, náklady na pozitivní vyšetření ke zjištění, zda odsouzený užil návykovou látku, či zvýšené náklady na zdravotní služby vyvolané úmyslným jednáním, předstíráním či nespoluprací odsouzeného) po dobu výkonu trestu provádí srážkami z pracovní odměny, peněz uložených ve věznici nebo příkázáním pohledávky.
28. Stejně tak se postupuje podle § 39a odst. 4 zákona o výkonu trestu, způsobil-li odsouzený zaviněným porušením povinnosti stanovené tímto zákonem škodu na majetku státu, se kterým hospodář Vězeňská služba, a výše škody nepřevyšuje 10 000 Kč.
29. Ve shora popsáných případech je žalovaná citovanými ustanoveními zákona o výkonu trestu oprávněna odejmout odsouzenému vlastnické právo (tj. nejen omezit jeho dispoziční složku) k jeho peněžním prostředkům již na základě vykonatelného rozhodnutí ředitele věznice, jímž je o povinnosti odsouzeného uhradit tu kterou částku rozhodnuto, aniž by bylo nutné iniciovat nařízení výkonu rozhodnutí postupy předpokládanými v obecné právní úpravě občanského soudního řízení.

30. Specifické podmínky pro nakládání s pracovní odměnou odsouzených zakotvuje ustanovení § 33 zákona o výkonu trestu (výpočet čisté odměny, navazující provedení srážek z čisté odměny a rozdělení zbytku odměny na jednotlivé podúčty bezhotovostního účtu vedeného věznicí pro odsouzeného), v případě žalobce však sporná částka pracovní odměny (ani jiný příjem obdobného charakteru, jako je např. důchodová dávka) nepředstavovala. Zmíněné ustanovení proto užít nelze, stejně jako nelze použít navazující ustanovení § 1 až § 7 prováděcí vyhlášky.
31. Provádění srážek z peněz, které byly zaslány odsouzenému do věznice, blíže upravuje § 8 prováděcí vyhlášky, která ovšem definuje pouze způsob výpočtu výše nákladů výkonu trestu, nikoliv bližší podrobnosti okamžiku stržení této částky či nakládání s peněžními prostředky odsouzeného, vůči nimž má být srážka učiněna. Ani z ustanovení § 8 odst. 2 prováděcí vyhlášky, podle nějž se z peněz, které byly zaslány odsouzenému do věznice a které byly převedeny na jeho účet vedený věznicí, vyměří úhrada nákladů výkonu trestu ve výši 40 % ze součtu všech částek přijatých za předchozí měsíc, nelze dovodit, že by zakládalo oprávnění žalované pozdržet připsání přijaté částky na účet odsouzeného či omezit po určitou dobu jeho dispozici s přijatou částkou, protože toto ustanovení definuje pouze způsob určení výše nákladů výkonu trestu, které jsou stanoveny procentem z příjmů přijatých v předcházejícím měsíci, ne však oprávnění prostředky tvořící výpočtový základ výsledné částky, resp. jeho odpovídající část zadržet do doby nabytí vykonatelnosti rozhodnutí o stanovení výše odpovídající pohledávky státu. Ostatně jak již bylo shora vysvětleno, samotnou vyhláškou by ani takové omezení vlastnického práva nebylo možné pro rozpor s čl. 11 odst. 4 a 5 Listiny zavést.
32. S ohledem na ustanovení § 76 odst. 4 zákona o výkonu trestu, podle nějž stížnost proti rozhodnutí ředitele věznice má odkladný účinek jen tam, kde to zákon stanoví, a na skutečnost, že v případě rozhodnutí o uložení povinnosti náhrady nákladů výkonu trestu, je ustanovením § 9 odst. 2 prováděcí vyhlášky odkladný účinek stížnosti výslovně vyloučen, je třeba dovodit, že ke stržení částky vyměřených nákladů výkonu trestu může dojít, teprve je-li příslušné rozhodnutí ředitele věznice odsouzenému doručeno, popř. jakmile uplyne v takovém rozhodnutí případně stanovená lhůta k dobrovolnému splnění této povinnosti. To již potvrdil Nejvyšší správní soud v rozsudcích ze dne 22. 11. 2018, č. j. 1 As 200/2018-26, a ze dne 5. 12. 2018, č. j. 1 As 201/2018-23, v odst. 19 až 23, jichž se žalobce (v citovaných rozhodnutích vystupující v pozici stěžovatele) také dovolává. Nejvyšší správní soud zde doslova uvedl: *„Je pravdou, že zákon stanoví, že věznice může k úhradě nákladů výkonu trestu použít peněžní prostředky odsouzeného nacházející se na účtu vedeným věznicí (§ 35 odstavec 1 o výkonu trestu odnětí svobody). Povinnost hradit tyto náklady tak vzniká již v okamžiku účinků rozhodnutí ředitele věznice o povinnosti náhrady nákladů k výkonu trestu (§ 9 odstavec 1 [prováděcí] vyhlášky, § 76 zákona o výkonu trestu odnětí svobody). Zákon stanoví automatismus – primárně má věznice náklady srazit z odměny za práci; nelze-li je ovšem takto uhradit, věznice je může uhradit z peněžních prostředků odsouzeného nacházejících se na účtu vedeném věznicí. Jedinou přirozenou podmínkou je existence pohledávky věznice, která je takto uspokojována. Tato pohledávka přitom vzniká dnem doručení rozhodnutí ředitele o povinnosti náhrady nákladů. Od tohoto okamžiku tedy lze prostředky z účtu odsouzeného vedeného věznicí srazit. (...) Manipuluje-li věznice s peněžními prostředky osob ve výkonu trestu, nesmí tak činit bezdůvodně k jejich tíži, například úhradou prostředků (stržením z účtu) před lhůtou splatnosti. (...) Dřívější sražení peněz z účtu stěžovatele za účelem náhrady nákladů výkonu trestu odsouzeného do práv zasáhlo. Zákon sice dispozici s předčasně sraženými prostředky z účtu stěžovatele omezoval, ne však zcela. I při existenci*

pohledávek, pro jejichž hrazení musel stěžovatel polovinu obdržných peněz použít, si stěžovatel stále mohl vybrat, kterou z pohledávek uspokojí. V tomto ohledu mohl s penězi disponovat a rozhodovat o nich ve vyšší míře než pokud mu byly peníze předčasně z účtu srazeny a nemohl s nimi dělat vůbec nic. Navíc je třeba zohlednit i povahu žalovaného zásahu. Stěžovatel je ve výkonu trestu odnětí svobody až do roku 2033. K jednání, ve kterém spatřuje nezákonný zásah, dochází pravidelně, každý měsíc. Ačkoliv by se izolovaně jednotlivé předčasné srážky mohly jevit jako zanedbatelné, jejich pravidelné opakování po celou dobu výkonu trestu může v důsledku vést k zásahu do práv ve značné intenzitě. Rozhodnutí soudu konstatující nezákonnost takového postupu žalované a vyslovení zákazu jeho opakování (srov. § 87 odstavec 2 s. ř. s.) tak má v této věci zásadní význam.“

33. Žádné ustanovení zákona o výkonu trestu, ale dokonce ani prováděcí vyhlášky však nedává žalované pravomoc zbavit žalobce dispozice k peněžním prostředkům na jeho účtu, aniž by k použití vůči nim oprávněně evidovala splatnou, resp. vykonatelnou pohledávku. Žalovaná má v souladu s platnou právní úpravou v případě existence vykonatelné pohledávky ve smyslu § 35, § 36 či § 39a zákona o výkonu trestu, pro jejíž nucené uplatnění není nutné nařízení exekuce, bez dalšího přistoupit ke stržení uvedené částky z platby přijaté na účet odsouzeného. Jen v případě existence splatných pohledávek uvedených v § 25 odst. 4 zákona o výkonu trestu je pak žalovaná oprávněna omezit dispoziční právo odsouzeného, avšak v tomto případě nejde o absolutní omezení dispozice (zmrazení uložených prostředků), nýbrž pouze o povinnost žalované neprovádět ty dispozice odsouzeného, jimiž by ve vztahu k dotčené polovině přijatých prostředků měly být uhrazeny jiné než ustanovením § 25 odst. 4 zákona o výkonu trestu vyjmenované pohledávky.
34. Konečně si lze představit a lze akceptovat takový postup, při němž žalovaná např. z organizačních důvodů (pokud např. k zúčtování srážek přistupuje v měsíčních intervalech stejně, jako to předpokládá § 13 odst. 1 prováděcí vyhlášky pro případ srážek z pracovní odměny odsouzených) neprovede srážku, k níž je povinna podle § 35, § 36 či § 39a zákona o výkonu trestu nebo podle exekučních předpisů ihned v první možný okamžik, ale takové srážky realizuje v určitých časových intervalech a do uvedeného okamžiku dotčené prostředky odsouzeného jen na účtu zablokuje. K takové blokaci však žalovaná může přistoupit jen v rozsahu již vykonatelných pohledávek způsobilých ke stržení a jen od okamžiku, k němuž by již mohla bez dalšího předmětnou částku strhnout. Blokace prostředků v takovém případě představuje mírnější opatření oproti tomu, s nímž zákon počítá (okamžité stržení), a proto je z hlediska práv odsouzeného akceptovatelná. V žádném případě však na základě stávajícího stavu právní úpravy nelze přijaté peněžní prostředky blokovat pro teprve v budoucnu vyměřenou pohledávku státu, která bude s ohledem na mechanismus výpočtu v § 9 odst. 2 prováděcí vyhlášky moci být stanovena teprve v následujícím kalendářním měsíci. Takový závazek odsouzeného totiž v době přijetí peněžité částky na jeho účet ještě neexistuje, natož aby byl vykonatelným nárokem.
35. V praxi to však (až na výjimky) neznamená, že by pohledávky státu z titulu rozhodnutí o povinnosti náhrady nákladů výkonu trestu vůči odsouzeným zůstaly neuhrazeny. Pokud by odsouzený své peněžní prostředky spotřeboval dříve, než se stane zmíněné rozhodnutí vykonatelným (např. jednu polovinu na nákup ve věznici a druhou, omezenou účelovým určením v § 25 odst. 4 zákona o výkonu trestu, např. na úhradu soudních poplatků za jím podávané žaloby), došlo by k nucenému uspokojení pohledávky z nejbližší další platby přijaté na účet odsouzeného po datu doručení rozhodnutí o povinnosti náhrady nákladů

výkonu trestu odsouzenému. Uvedená částka by tak byla stržena z této následující přijaté platby společně s dalšími přímo vykonatelnými pohledávkami žalované a s částkami na úhradu doručených exekučních příkazů a odsouzenému by zůstala k dispozici jen zbývající částka přijaté platby po provedených srážkách (případně rozdělená na poloviny ve smyslu § 25 odst. 4 zákona o výkonu trestu).

36. Lze tedy shrnout, že žaloba je zcela důvodná, neboť zásah žalované do dispozičního práva žalobce k polovině finančních prostředků postrádal jakýkoliv zákonný základ. Pokud zákonodárce takový postup neupravil, nemohla žalovaná vykročit ze zásad zakotvených v čl. 2 odst. 3 Ústavy a čl. 2 odst. 2 Listiny a svévolně omezit vlastnické právo žalobce nad míru, jež plyne z ustanovení § 25 odst. 4 a § 35 zákona o výkonu trestu. Soud proto žalobě vyhověl, prohlásil sporný zásah za nezákonný a zakázal žalované, aby v něm pokračovala. Že takové pokračování hrozí, je přitom patrné nejen z toho, že v roce 2019 tak dle obsahu listin ve správním spise žalovaná postupovala patrně ve vztahu ke každé žalobcem přijaté platbě, ale i z toho, že před zdejším soudem jsou projednávány i další žaloby žalobce proti obdobnému postupu žalované v následujících obdobích.
37. Soud přitom zákaz požadovaný žalobcem formuloval poněkud odlišnými slovy, avšak v souladu s tím, čeho se původně domáhal – tedy jako zákaz, aby žalovaná blokovala jeho finanční prostředky nad rámec stanovený zákonem o výkonu trestu. Soud zároveň formuloval omezující podmínky takového zákazu, aby výrok soudu nemohl být vykládán tak, jako by znemožňoval realizaci i těch omezení, jež tento zákon připouští. Byť i obecně formulovaný výrok by musel být vykládán v kontextu omezujících podmínek plynoucích z právních předpisů, je přesnější formulace výroku pro účastníky řízení instruktivnější a přináší vyšší právní jistotu. Pro případ, že by snad žalobce uplatněný žalobní petit chápal doslovně bez ohledu na související právní úpravu, tj. že měl znemožnit i provádění nuceného výkonu rozhodnutí a srážek přímo vykonatelných pohledávek žalované (což ovšem soud nepředpokládá), je třeba vnímat formulaci výroku II jako částečné zamítnutí jeho žaloby v rozsahu ve výroku zmiňovaných omezení (jež však s ohledem na převážný úspěch žalobce nemá vliv na přiznání plné náhrady nákladů řízení).
38. Kromě toho soud v deklaratorním výroku upravil též datum, kdy k zásahu mělo dojít, neboť dle předložených listinných podkladů k němu došlo již 27. 8. 2019, tj. o den dříve, než žalobce uváděl. I přes tuto nepřesnost však soud nemá pochyb (a zjevně takové pochybnosti neměla ani žalovaná) o tom, že žalobce měl v žalobě na mysli nakládání právě s touto přijatou platbou a že brojí právě proti němu. Je přitom třeba vzít v potaz i složitější přístup žalobce k přesným podkladům plynoucím z omezení, jimž musí čelit jako osoba ve výkonu trestu, proto tuto nepřesnost v navrhovaném petitu lze považovat jen za ekvivalent zjevné chyby v psaní či počtech.
39. O náhradě nákladů řízení soud rozhodl podle § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalovaná nemá právo na náhradu nákladů řízení, neboť ve věci neměla úspěch. Úspěšný žalobce naopak má nárok na náhradu nákladů řízení, nikoliv však v paušální výši za úkony právní služby podle vyhlášky č. 254/2015 Sb., o stanovení výše paušální náhrady pro účely rozhodování o náhradě nákladů řízení v případech podle § 151 odst. 3 občanského soudního řádu a podle § 89a exekučního řádu. Zde soud odkazuje na závěr Nejvyššího správního soudu vyslovený v rozsudku ze dne 25. 8. 2015, č. j. 6 As 135/2015-79, č. 3344/2016 Sb. NSS, že závěry nálezu Ústavního soudu ze dne 7. 10. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 39/13, nedopadají (s ohledem na jeho specifika) na oblast správního soudnictví, přičemž to samé platí pro ustanovení § 151 odst. 3 občanského soudního řádu a na něj navazující vyhlášku, neboť podle § 64 s. ř. s. se

má první a třetí část občanského soudního řádu aplikovat na řízení před správními soudy pouze tehdy, nestanoví-li sám soudní řád správní jinak. Úprava nákladů řízení v § 57 až § 61 s. ř. s. je přitom komplexní a obsahuje též vlastní úpravu toho, co je nutno rozumět náklady řízení, stejně jako pravidla pro rozhodování o nich, byť jde v řadě ohledů o úpravu duplicitní, resp. obdobnou jako v občanském soudním řádu. Proto soud žalobci mohl přiznat pouze skutečně vynaložené náklady řízení. Vzhledem k tomu, že žalobce byl zcela osvobozen od soudních poplatků, představuje přiznaná částka nákladů řízení pouze náhradu poštovního, jež žalobce podle obsahu spisu uhradil ve výši 83 Kč (4 poštovní známky typu A, tři z nich do 31. 1. 2020, tj. za 19 Kč, jedna po 1. 2. 2020, tj. za 26 Kč).

Poučení :

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

Praha 9. dubna 2020

JUDr. Věra Šimůnková, v. r.
předsedkyně senátu